

Övervakning av Kungsfiskare (*Alcedo atthis*)

Bakgrund Under åren 1996-2001 var övervakningen av Kungsfiskare en del av den regionala miljöövervakningen i Blekinge som finansieras via Naturvårdsverket och administreras av länsstyrelsen.

Fram till slutet av 1990-talet häckade Kungsfiskaren årligen längs Blekinges åar. Antalet häckande par har varierat kraftigt i förhållande till hur sträng föregående vinter varit. Kungsfiskaren verkar dock inte ha återhämtat sig efter de stränga vintrarna 1995/96 och 1996/97.

De flesta rapporterade häckningarna kommer från Mörrumsån, men arten har häckat vid de flesta av länets vattendrag. Antalet kända, lämpliga häckningslokaler är cirka 20. Ett par kan producera upp till fyra kullar under en och samma häcknings-säsongs.

I Sverige anträffades kungsfiskaren första gången 1835 och den första häckningen påvisades 1872. Under 1900-talet ökade arten och spred sig norrut. Under 1970-talet förekom häckningar regelbundet i nästan alla landskap i Götaland och Svealand och – åtminstone sporadiskt – i Norrlands kustland upp till Medelpad. De hårda vintrarna 1978/79 och vid 1980-talets mitt reducerade därefter stammen till ett minimum. Efter sex milda vintrar hade stammen år 1993 återhämtat sig och totalt 180 häckningar (kullar) påträffades, därav 111 i samband med en intensiv inventering i Östergötland och Småland. Den svenska populationen torde vid 1990-talets mitt ha varit i storleksordning 200–300 par. Efter den hårda och långa vintern 1995/96 kraschade det svenska beståndet till en tjugonndedel av det tidigare och nådde antagligen sitt minimum 1997. Därefter har stammen sakta börjat återhämta sig. (ArtDatabanken, SLU, 2000).

Syfte Kungsfiskaren är rödlistad, kategori: sårbar (vulnerable). Arten är beroende av lodräta strandbrinkar för bobyggandet. Hot mot arten är kanalisering av åar liksom bortrensning av strandbuskage, störning under häckningsperioden, miljögifter och eventuellt effekter av försurning. Arten är dessutom mycket känslig för kalla vintrar. Genom att registrera antalet häckningsförsök och häckningsframgången övervakas arten. För att få så jämförbara data mellan åren som möjligt bör boplatserna genom olika aktiva åtgärder bevaras.

Kungsfiskaren, är som rödlistad art, en ansvarsart för Blekinge.

Projektet syftar till att övervaka kungsfiskaren genom att:

- * inventera beståndet längs Blekinges åar.
- * beskriva och dokumentera befintliga boplatser.
- * fastställa häckningsframgången (antal kullar, ägg och ungar) hos olika par under häckningsperioden 1 maj - 25 september.

Metodik En inventering av tidigare kända häckningslokaler genomförs. Lämpliga åsträckor genomsöks med hjälp av kanot för att hitta nya häckningslokaler eller för att hitta biotoper där häckningslokaler kan skapas.

Vid häckningar kontrolleras äggläggning och ringmärks boungar med speciell utrustning (alcedoskop och instrument för utplockning av boungar).

Vid befintliga häckplatser görs bohål mer svåråtkomliga för predatorer som mink och vesslor genom att brinken görs brantare. Markägare informeras om var kungsfiskarna häckar.

Utförare Karlskrona Ornitologiska Klubb.

Resultat Vintern 1995-1996 gick hårt åt stammen av kungsfiskare i Blekinge. Vintern 1996 - 1997 uttraderade i stort sett arten från länet.

1997 genomsöktes samtliga kända boplatser under mitten av maj samt i början av juli. Endast en ensam fågel observerades. De inventerade boplatserna visade inga tecken på att ha besökts.

Motsvarande resultat erhöles 1998. Ensamma individer observerades vid fyra tillfällen under året. Boplatserna var dock orörda.

Under 1999 observerades inte en enda fågel.

Under 2000 observerades två häckande par.

Under 2001 observerades inte ett enda häckande par.

Kungsfiskaren verkar inte ha återhämtat sig efter de stränga vintrarna 1995/96 och 1996/97. Övervakningen av kungsfiskaren som indikatorart för försurning och miljögifter i rinnande vattendrag är inte meningsfull då klimatfaktorer spelar en mycket större roll för artens förekomst i länet. Från och med 2002 ersätts övervakningen av kungsfiskare med övervakning av forsärsla (*Motacilla cinerea*), en art som också är starkt bunden till vattendrag.

Litteraturtips:

ArtDatabanken, SLU, 2001, www.artdata.slu.se. Fakatablad: Alcedo atthis – kungsfiskare. Förf. Tommy Tyrberg (1988), Rev. Juhani Vuorinen (1991).

Sammanställt av Monika Puch, Länsstyrelsen i Blekinge